

تجارب زیسته معلمان از شیوه های آموزش خلاقانه در دوران آموزش مجازی

راضیه امینی فر^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۴ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۹/۲۵

چکیده

تدریس به عنوان یکی از حرفه‌های اثرگذار همواره بستر مهمی برای بروز و ظهور خلاقیت حرفه ای و فردی معلمان، دبیران و مدرسان علاقمند و باانگیزه بوده و هست. بی تردید خلاقیت در تدریس بویژه در شرایطی که امکانات و ابزارهای مناسب آموزشی در دسترس نیست و معلمان در انجام تکالیف حرفه ای خود با کمبودها و محدودیتهای در منابع مورد نیاز خود، دست به گریبانند، می تواند به منزله یک پیشران بسیار اثرگذار در نیل به اهداف آموزشی و یادگیری عمل نماید. هدف از تحقیق حاضر تجارب زیسته معلمان از شیوه های آموزش خلاقانه در دوران آموزش مجازی می باشد. روش گردآوری اطلاعات مصاحبه ساختار نیافته می باشد. جامعه آماری معلمان شهرستان شوشتر می باشد. نمونه آماری تعداد ۱۱ نفر از معلمان می باشد. یافته ها به روش تحلیل تم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که عوامل فردی، عوامل فرهنگی و عوامل اداری بر خلاقیت در تدریس معلمان خلاق در مدارس ابتدایی در شبکه اجتماعی دانش آموزان شهرستان شوشتر موثر می باشد.

واژگان کلیدی

خلاقیت، معلمان خلاق، مدارس ابتدایی

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی (آموزش و پرورش ابتدایی).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

آموزش از راه دور با آموزش آنلاین^۱ یکی از برجسته ترین تغییرات مورد نیاز معلمان بوده است. با این حال، باید به تأثیر تعطیلی مدارس بر تدریس توجه بیشتری شود. با توجه به اینکه معلمان نیروی کار ضروری در همه جوامع را تشکیل می دهند، این یک شکاف مهم دانش است (باب و جونز^۲، ۲۰۲۰). آموزش شامل ارائه حمایت و مشاوره برای یادگیری برای همه دانش آموزان شامل دانش آموزان آسیب پذیر و خانواده های آنها است. آموزش از راه دور متکی به حمایت والدین از فرزندان خود در تکمیل کار معلم است. وابستگی شایستگی والدین یک چالش در یادگیری از راه دور است. مطالعات متعدد نشان می دهد که سازگاری با تغییرات حرفه ای که توسط کووید-۱۹ ضروری است ممکن است راهبردهای مقابله ای جدیدی را در آموزش و همکاری ایجاد کند (فولکمن^۳، ۲۰۲۲).

پژوهش های متعددی در این راستا انجام شده است از جمله تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش تحلیل مضمون البرزی و محمدی (۱۴۰۰) پس از استخراج و دسته بندی موضوعی، دو مضمون فراگیر ۱- چالش های غیرسازنده مشتمل بر مضامین سازمان دهنده مهارت های تدریس و آموزش در فضای مجازی، تجهیزات و زیرساخت های فضای مجازی، ارتباط معلمان با خانواده ها و نگرش های مربوط به استفاده از فضای مجازی و ۲- چالش های سازنده: مشتمل بر مضامین سازمان دهنده فرصت های آموزشی و فرصت های روان شناختی شناسایی شدند. همچنین یافته های حسنی و غلام آزاد (۱۴۰۰) نشان می دهد معلمان در مرحله آغاز تغییر رویه آموزشی خود از حضوری به مجازی، الگوی آموزشی معمول خود را در فضای مجازی شبیه سازی کرده اند و به دانش و اصول پداگوژیکی تدریس در فضای مجازی توجه کافی نداشته اند. همچنین، بدبینی فراگیری نسبت به کیفیت و اثربخشی آموزش های مجازی در بین معلمان دیده شد فولکمن (۲۰۲۲) نیز سه موضوع را ارائه کرد (۱) تنظیم زمینه تدریس (۲) مدیریت مشارکتی و حمایتی. (۳) فرهنگ همکاری و اشتراک گذاری. آموزش از راه دور برای معلمان وقت گیر است، نابرابری در یادگیری را افزایش می دهد و نیاز به آموزش انطباقی را افزایش می دهد. تجربه معلمان از تعامل و همکاری با سایر حرفه ها به طور کلی به دلیل آموزش آنلاین به چالش کشیده شده و کاهش می یابد. از دیگر دغدغه معلمان از آموزش مجازی عدم آشنایی دانش آموزان با آموزش مجازی، به سخره گرفتن آموزش مجازی، عدم درگیری دانش آموزان در آموزش مجازی، نبود روش مناسب برای آموزش مجازی، نبود منابع مناسب، نبود نرم افزار مناسب، عدم انتقال صحیح مناسب محتوا، عینی نبودن محتوا، عدم ارتباط مستقیم معلم و دانش آموز، درگیر ناقص والدین در تربیت دانش آموزان، به دوش گرفتن بخش زیادی از تکالیف، محروم شدن دانش آموز از جو تربیتی مدرسه بود (احمدی، ۱۴۰۱). سوال اصلی پژوهش حاضر این مساله است که تجارب زیسته معلمان از شیوه های آموزش خلاقانه در دوران آموزش مجازی چگونه است؟

¹ online schooling

² Bubb & Jones

³ Folkman

ادبیات تحقیق

آموزش آنلاین که به آن‌ها یادگیری مجازی، یادگیری سایبری و یادگیری الکترونیکی نیز گفته می‌شود، شکلی از یادگیری است که در آن افراد به طور فیزیکی در کلاس درس حضور ندارند و آموزش و محتوا عمدتاً از طریق اینترنت منتقل می‌شود. یادگیری آنلاین در محیط‌های آموزشی رسمی پس از متوسطه که در آن از پلت‌فرم‌های ارتباطی تعاملی برای اتصال یادگیرندگان، منابع و مربیان استفاده می‌شود، رایج‌تر شده است. در برنامه‌های مدارس کاملاً آنلاین K-12 که به آنها مدارس سایبری گفته می‌شود، دانش‌آموزان عمدتاً (اغلب فقط) در کلاس‌های آنلاین ثبت‌نام می‌شوند و با کسب اعتبار و مدرک مورد نیاز گواهی می‌گیرند. با توجه به پیشرفت‌های فناوری و انعطاف‌پذیری و فراگیر بودن آن. آموزش/یادگیری آنلاین طی ۲۰ سال گذشته تکامل یافته است. این امر منجر به پذیرش آن توسط بسیاری از مؤسسات آموزش عالی در سراسر جهان و به میزان کمتر اما در حال رشد در سیستم آموزشی K-12 شده است. با این وجود، ثبت نام در آموزش آنلاین K-12 به سرعت در حال رشد است. به عنوان مثال، در ایالات متحده، در سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۱، ۹۰ درصد از مؤسسات دولتی ۲ ساله و ۸۹ درصد از مؤسسات دولتی ۴ ساله دوره‌های آموزش از راه دور را ارائه می‌دهند که حدود ۲٫۹ میلیون دانش‌آموز را در برنامه‌های آنلاین ثبت‌نام کرده‌اند. تا سال ۲۰۱۲، همه ۵۰ ایالت فرصت‌های یادگیری آنلاین K-12 را ارائه می‌کردند. در طول سال تحصیلی ۲۰۱۷-۲۰۱۸، ۲۱٪ از مدارس دولتی و ۱۳٪ از مدارس خصوصی در ایالات متحده دوره‌های آموزشی را به طور کامل به صورت آنلاین ارائه کردند. در کانادا، آموزش آنلاین در مؤسسات آموزش عالی نسبت به سیستم‌های آموزشی K-12 غالب است. مطالعه وضعیت کشور: آموزش الکترونیکی K-12 در کانادا گزارش می‌دهد که به عنوان مثال، در استان انتاریو کانادا، ۸۱ برنامه آموزش از راه دور برای K-12 در سال ۲۰۱۸ وجود داشت. در مقایسه، در همان سال ۹۸۱ برنامه آموزشی وجود داشت. مدرک کاملاً آنلاین، برنامه‌های دیپلم و مدرک و بیش از ۲۰۰۰۰ دوره آنلاین ارائه شده به دانشجویان پس از دبیرستان (کالج و دانشگاه). با توجه به افزایش پذیرش آنلاین در سطح K-12، استان انتاریو آموزش الکترونیکی اجباری را به عنوان یک الزام برای فارغ التحصیلی از دبیرستان آغاز کرد (دی کویتو، ۲۰۲۲).

آموزش مجازی مجموعه وسیعی از نرم افزارهای کاربردی و روش‌های آموزشی شامل آموزش مبتنی بر رایانه، آموزش مبتنی بر وب، کلاس‌های درس مجازی و غیره است. آموزش الکترونیکی به کمک رایانه‌ها از طریق رسانه‌های الکترونیکی، اینترنت، وب، شبکه‌های سازمان یافته مثل اکسترانت و اینترانت و پخش ماهواره‌ای، دیسک و نوارهای صوتی. آموزش الکترونیکی به کمک رایانه‌ها از طریق رسانه‌های الکترونیکی، اینترنت، وب، شبکه‌های سازمان یافته مثل اکسترانت و اینترانت و پخش ماهواره‌ای، دیسک و نوارهای صوتی و دی. وی. دی و سی. دی. رام سخت، بسترهای چندرسانه‌ای مانند تصویری ارائه می‌شود. در واقع، آموزش الکترونیکی آموزش از راه دور بر مبنای فناوری است؛ به

عبارت دیگر، محتوای دوره آموزشی با استفاده از انتقال صدا، تصویر و متن ارائه می‌شود که با بهره‌گیری از ارتباط دوسویه بین افراد فراگیر و استاد یا بین فراگیران، کیفیت ارائه دوره آموزشی به بالاترین سطح خود می‌رسد (شرستا^۵، ۲۰۲۲). آموزش مجازی یک تمرین آموزشی است که از فناوری دیجیتال برای تقویت تجربه یادگیری دانش آموزان و بهبود نتایج آموزشی استفاده می‌کند. در حالی که آموزش مجازی از فناوری دیجیتال استفاده می‌کند، بر تسهیل معلمان تکیه می‌کند تا به دانش آموزان کمک کند تا یادگیری خود را به روش‌های معنادار به کار گیرند. معلم از ابزارها و شیوه‌های دیجیتالی مختلف، از جمله محتوای آموزشی، رسانه‌های غنی، تعاملات (تخته‌های گفتگو، پیام‌رسانی، ارتباطات ویدیویی و غیره)، سیستم‌های داده و ارزیابی و سیستم‌های بازخورد برای دریافت داده‌های به موقع و غنی استفاده می‌کند که برای راهنمایی یادگیری متناسب با نیازهای فردی دانش آموز.

۱. آموزش مجازی شامل مشارکت بین مدارس و خانواده‌ها می‌شود تا یادگیری برای همه دانش آموزان قابل دستیابی باشد.
۲. بهترین شیوه‌ها برای آموزش مجازی شامل تعادل آموزش مجازی با سایر فرصت‌های آفلاین برای یادگیری و بازخورد است. برای معلمان، والدین و دانش آموزان صرفاً ساعت‌هایی از نمایشگر هر روز نیست.
۳. بخش‌ها باید برای اجرای چند راه‌حل با کیفیت بالا و بصری برای خطوط ارتباطی، آموزش و یادگیری و پشتیبانی از دانش آموز همکاری کنند.
۴. یک روال روزانه یادگیری برای موفقیت کلی ارزشمند است.
۵. آموزش مجازی ممکن است یک "روز مدرسه" سنتی را در خانه تکرار نکند، اما در عوض امکان راهبردهای آموزشی جایگزین و نوآورانه را فراهم می‌کند.
۶. برابری منابع باید همچنان یک اولویت مهم برای بخش‌ها باشد. عوامل حیاتی برای در نظر گرفتن انعطاف پذیری و ارائه اطلاعات/دستورالعمل به طرق مختلف است.
۷. وقتی فناوری به طور متفکرانه پیاده‌سازی شود، می‌تواند درها را باز کند و موانع را برای دانش آموزان و بزرگسالان با هر نیازی از بین ببرد.
۸. حفظ حریم خصوصی دانش آموزان در اولویت قرار دارد.
۹. حفظ ارتباط مؤثر بین معلمان، دانش آموزان و خانواده‌ها در اولویت است (جایاکومار^۶، ۲۰۲۲).

تدریس خلاقانه

تدریس به عنوان یکی از حرفه‌های اثرگذار همواره بستر مهمی برای بروز و ظهور خلاقیت حرفه‌ای و فردی معلمان، دبیران و مدرسان علاقمند و بانگیزه بوده و هست. بی‌تردید خلاقیت در تدریس بویژه در شرایطی که امکانات و ابزارهای

⁵ Shrestha

⁶ Jayakumar

مناسب آموزشی در دسترس نیست و معلمان در انجام تکالیف حرفه-ای خود با کمبودها و محدودیتهای در منابع مورد نیاز خود، دست به گریبانند، می-تواند به منزله یک پیشران بسیار اثرگذار در نیل به اهداف آموزشی و یادگیری عمل نماید. از طرف دیگر همانگونه که در همه حوزه-های شغلی داشتن مهارت خلاقیت و خلاق بودن در انجام وظایف حرفه-ای در کنار سایر صلاحیت-ها و شایستگی-های کلیدی، در قرن بیست و یکم به منزله یک عامل مهم در موفقیت تلقی می گردد (هینرکسین و میشرا^۷، ۲۰۱۳).

مع-الوصف بحث در مورد خلاقیت در معلمان با استعداد، انواع مختلف خلاقیت، تکنیک هایی را که خلاقیت در دانش آموزان را تقویت می کند، نقش برنامه ریزی در تدریس خلاق و خلاقیت فی-البداهه در طول فرایند تدریس را مورد توجه قرار می -دهد (ریجسکیند^۸، ۲۰۰۰) به باور اسکات^۹ (۲۰۱۵) نوآوری و خلاقیت از جمله شایستگیهای بسیار مهم در جامعه مبتنی بر دانایی است. با این وصف، سؤال اساسی این است که آیا معلمان ما از شجاعت کافی برای نادیده گرفتن سیکل روتین آموزش برخوردارند و می توانند دانش آموزان را تأمل و تفکر عمیقتر و خلاقه نسبت به مسائل جهت دهند یا خیر؟ بی تردید در شرایط نوین اقتصادی، نوآوری در پرتو تلاش هم-افزایانه تیمهای پیشرو از نیروهای خلاق حاصل می گردد (سایور^{۱۰}، ۲۰۰۶) به هر حال خلاقیت پدیده ای عمیقاً اجتماعی است و عمده ترین ایده های خلاقه از طریق حلقه های خلاقه و مبتنی بر همکاری پدید می آید. با این حال تعداد کمی از مدارس هستند که به دانش آموزان یاد-می-دهند تا به خلق ایده و دانش پردازند. مک لولین و لی^{۱۱} (۲۰۰۸) اعتقاد دارند که هدف غایی آموزش و یادگیری برانگیختن پتانسیلهای یادگیرندگان برای خلق و تولید ایده-ها، مفاهیم و دانش است. برای نیل به این مقصود لازم است معلمان مجموعه تجارب یادگیری معنی-داری را تدارک ببینند که از طریق آنها خلاقیت دانش-آموزان شکوفا گردد. رابیتسون (۲۰۰۶) در این میان معلمان می-توانند با تشویق، شناسایی و تقویت خلاقیت یادگیرندگان، نقش مهمی ایفاء نمایند (ساودرا و اوپفر^{۱۲}، ۲۰۱۲)

بنابراین علیرغم وجود انتقاداتی که بر نقش و کارکرد منفی مدارس و مربیان در کاهش قدرت خلاقیت دانش آموزان وجود دارد (گیسون^{۱۳}، ۲۰۱۰) اما هنوز از نظر بسیاری از صاحب نظران تعلیم و تربیت تدریس خلاق و بکارگیری روش-های آموزش نوین و مبتنی بر تفکر خلاق از ضروریات و از اساسی-ترین ملزومات نظام-های آموزشی هر کشوری محسوب می شود (محبی و همکاران، ۲۰۱۳)

به هر حال امروزه کسی در ضرورت و اهمیت خلاقیت داشتن و خلاق بودن در فرایند آماده ساختن دانش آموزان برای ورود اثربخش به جامعه ای با محوریت دانش، فناوری و نوآوری تردیدی ندارد.

⁷ Henriksen and Mishra

⁸ Rejskind

⁹ Scott

¹⁰ Sawyer

¹¹ McLoughlin and Lee

¹² Saavedra and Opfer

¹³ Gibson

از اینرو باور اسماعیل و همکارانش (۲۰۱۸) اهمیت خلاقیت در آموزش و پرورش آنقدر بالا است که همانند سواد از آن می-توان به عنوان یک مهارت اساسی زندگی یاد کرد که نسل های آینده ما را برای بقا و رشد در قرن ۲۱ مهیا می-سازد. برای نیل به این منظور در طراحی-های آموزشی معلمان می-بایست دچار تحول گردد طوری-که عنصر خلاقیت هم در معلمان و هم در دانش-آموزان رشد نماید. از نظر جان-برجی (۲۰۱۸) مهمترین موضوع سیستم آموزشی امروز، استفاده از خلاقیت است. به همین سبب رشد خلاقیت در افراد می-بایست از زمان تولد آنها مورد حمایت قرار گیرد. معلمان خلاق کسانی هستند که هم از ویژگی های شخصیتی خلاق برخوردارند و هم در فرایندهای تفکر خلاق تبحر دارند که آن برای طراحی راهبردهای آموزشی برای افزایش یادگیری و ایجاد انگیزه در دانش آموزان بهره می-گیرند (پلانی آپان، ۲۰۰۹). اینها افرادی هستند که فراتر از مرزهای تعیین شده حرکت کرده و بسیار ریسک-پذیرند و خطرات را به جان می-خرند (رینکیوچ^{۱۴}، ۲۰۱۱).

معلمان خلاق هم در فرایند برنامه ریزی و هم در تدریس خود به روابط بالقوه روانی بین تخیل و تجربه شخصی / حرفه ای تأکید می کنند و ارزش زیادی برای کنجکاوی و ریسک پذیری، مالکیت و استقلال و توسعه ایده های تخیلی و غیر معمول در خود و در دانش-آموزانشان قائل هستند (کریمین و ولیور^{۱۵}، ۲۰۱۷)

موریس، اسنل و رایت^{۱۶} (۲۰۰۶) نیز نتیجه گرفتند که یک معلم خلاق از روش های تخیلی برای جالب، جذاب، هیجان انگیز و موثرتر ساختن یادگیری استفاده خواهند کرد. ریان و همکارانش ارتباط گرم و صمیمی همراه با درک و فهم در مقابل ارتباط سرد و بی-توجهی و بد-فهمی، فعالیت-های سازماندهی-شده در مقابل بی برنامهگی و برانگیختن و فعالیت تخیلی در مقابل افسردگی و عادی بودن را از نشانه های تدریس مؤثر و خلاق می دانند (گوزن، ۲۰۱۷). از نظر آنگرایی (۲۰۱۸) نیز تدریس بدون تعامل و ارتباط، اثربخش نخواهد بود. شاید به همین دلیل است که تعامل به عنوان یکی از مهمترین ویژگی های آموزش، مهارت-آموزی و به طور کلی یادگیری مورد توجه قرار گرفته است؛ بنابراین تدریس تعاملی، یک تجربه و اقدام پداگوژیکی بسیار مهم در فرایند تدریس است.

در امر تدریس نیز بهره گیری از معلمان خلاق به عنوان یک مزیت رقابتی مهم ارزیابی می گردد. مع الوصف امروزه خلاقیت یک مسئله ی جهانی است و به عنوان یک توانایی اصلی و محوری در انسان تلقی می-شود. با تکوین تحولات علمی و گسترش سیر تغییرات از اقتصاد صنعتی به سوی اقتصاد دانش بنیان، انواع جدیدی از مهارت-ها برای ایفای مسؤلیت های شغلی و حرفه-ای موضوعیت یافتند. بر این اساس در یک نظام اقتصادی مبتنی بر دانش و نوآوری از مدارس انتظار می-رود در امر آموزش به جای تأکید بر تسلط دانش آموزان در مهارت-ها و اطلاعات غیر ضروری و کم اهمیت، بر فهم عمیق تر آنها از مطالب درسی تأکید نمایند. در همین راستا ایجاد متحول ساختن سبک تدریس و رویه آموزش معلمان در کلاس-ها نیز موضوعیت خواهد یافت و این انتظار که معلمان نیز باید از رویکردهای خلاقه در فرایندهای یاددهی-

¹⁴ Rinkevich

¹⁵ Cremin and Oliver

¹⁶ Morris, Snell, & Wright

یادگیری بهره بگیرند، و جاهت و اعتبار می-یابد. از اینرو اگر فعالیت-های جاری در کلاس-های درس، روتین بوده و بر اساس برنامه از قبل پیش-بینی شده، پیش بروند و معلمان در این فرایند نقش محوری و داشته باشند، انفعال دانش آموزان در این فرایند دور از انتظار نبوده و در نتیجه رشد و پیشرفت هر دو جانب یعنی معلم و دانش آموزان در فرآیند یادگیری متوقف می گردد (ریولی و همکاران، ۲۰۱۱). جان دیویی (۱۹۱۶) بر این باور بود که هنر خلاقیت باتمام حوزه-های دانش بشر مرتبط است شاید اولین و مهم-ترین بعد تدریس و یادگیری باشد. در آموزش پرورش فعال، نقش معلم تشنه کننده است نه سیراب کننده. معلم خلاق، ذهن دانش آموز را از تعادل و سکون و رضایت از وضع موجود خارج می-کند تا خود فرد از طریق قانون و اصل تعادل جویی به تعادل دست یابد (سمخانیان و همکاران، ۱۹۹۱: ۳۸۱). به نظر ریلی و همکاران (ریلی و همکاران، ۲۰۱۱) معلمین خلاق افرادی با سواد، پرنرژی با یک شیوه حمایت گرانه، روشن و بارز هستند. ویژگی قابل انتظار از چنین معلمانی، پیچیدگی و تنوع تدریس آنان است. آنها از امور معمولی زیادی برای ساده سازی زندگی کلاس و حفظ وقت برای یادگیری استفاده می-کنند. در خلال زمان آموزش، تمایل دارند تا کنترل کلاس را از خودشان به دانش آموز انتقال دهند. با دریافت داده-های حاصل ارزیابی-های تکوینی از یادگیری دانش آموزان، روش و متدلوژی آموزش خود را تغییر می-دهند. برای یادگیری دانش آموزان خود زمینه وسیعی از قبیل تکرار و تمرین، ارائه مثالها، ارائه علائم اضافی و روش-های جایگزینی را جهت ادراک مسایل موضوع محور فراهم می-کنند. در واقع معلمان خلاق کسانی هستند که شایستگی دارند و در تداوم رشد خود می-کوشند، قادرند که بطور انتزاعی و ادراکی استدلال نمایند، در هر دو سطح متوسط یا پیشرفته از مهارت-های تدریس کار کنند و در رابطه با نقش خود بعنوان معلم انگیزه بالایی دارند.

همگام با تحقیقات

بنیسی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان فرصت ها و چالش های آموزش مجازی در دوران کرونا انجام داد. به طور کلی می توان مزایای آموزش های مجازی را تداوم یادگیری، بدون نیاز به حضور فیزیکی دانش آموزان و دانشجویان، ورود فناوری های نوین به آموزش و الهام گرفتن از آنها برای کمک به ارتقاء آموزش نسل های آینده و همچنین اعطای فرصت تفکر مجدد به معلمان و اساتید و به روزرسانی دانش آنها ذکر کرد. تحول ابزارها و روش های آموزشی در این جهت است که هر فرد در هر زمان و هر مکان بتواند با امکانات خودش در بازه زمانی که خودش مشخص می کند مشغول یادگیری شود. این نوع آموزش شالوده ای از کاربرد تکنولوژی، ارتباطات، مفاهیم روانشناختی حرفه ای و آکادمیک بر اساس معیارها و استانداردهای معمول است که بنا به اهداف، نیازها و واقعیت های موجود جوامع شکل خاصی به خود میگیرد.

باقری دوست (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان چالش ها و مشکلات آموزش مجازی در دوران همه گیری ویروس کرونا انجام داد. نتایج پژوهش نشان داد که به طور روز افزونی، یادگیری الکترونیکی با تمام مزایا و معایبی که دارد به روش عمده و اصلی برای آموزش در سازمان ها پذیرفته شده است. همچنین نقاط ضعف در آموزش های سنتی با حضور فیزیکی به وسیله آموزش های مجازی و الکترونیکی تا حد قابل توجهی پوشش داده شده است.

رهبر کرباسدهی (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان آموزش مجازی دانش آموزان طی همه گیری کرونا و ویروس ۲۰۱۹: معضلات و راهکارها انجام داد. در ایران، آموزش مجازی برای دانش آموزان از طریق برنامه های تلویزیونی و رسانه های اجتماعی در تلفن همراه انجام می شود. اگرچه شیوع کرونا و ویروس در کشور ما مشکلاتی را برای سیستم آموزشی ایجاد کرده، اما فرصتی برای آزمایش راه حل های آموزشی جدید ایجاد کرده است. با این حال، شرایط دستیابی به آموزش مجازی در بحران کرونا و ویروس به دلیل (۱) زمینه های فرهنگی و اجتماعی پیچیده، (۲) عدم آمادگی معلمان برای آموزش مجازی، (۳) عدم دسترسی به همه زیرساخت ها و تجهیزات، (۴) تمایل به برگزاری کلاس های حضوری، (۵) عدم امکان استفاده از آموزش مبتنی بر تلفن همراه برای همه گروه های سنی، (۶) عدم دسترسی همه به تلفن های هوشمند، (۷) سواد رسانه ای ناکافی و قابلیت های تکنولوژیکی، (۸) ناتوانی در مجازی سازی همه دوره ها و (۹) تعداد فراگیران و زمان محدود برای آماده سازی دوره های آنلاین، بسیار پیچیده است.

رایس^{۱۷} (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان استفاده معلمان آموزش ویژه از فناوری ها در دوران کووید-۱۹ (بهار ۲۰۲۰ - پاییز ۲۰۲۱) انجام داد. هنگامی که ساختمان های مدارس در بهار ۲۰۲۰ به دلیل همه گیری کووید-۱۹ بسته شد، بسیاری از معلمان شروع به آموزش با فناوری های آنلاین کردند. مدارس در ایالات متحده همچنان موظف هستند که در این شرایط چالش برانگیز، دسترسی همه دانش آموزان را به یادگیری تحت قوانین فدرال فراهم کنند. هدف این مطالعه یادگیری از معلمان دانش آموزان دارای معلولیت بود که در تلاش بودند تا اطمینان حاصل کنند که دانش آموزانشان از آموزش با استفاده از فن آوری های مختلف در میان روش های آموزشی در حال تغییر بهره مند می شوند. ارزیابی و اصلاح مواد آموزشی دیجیتال؛ و مدیریت تنش بین خواستن استقلال برای انتخاب فناوری ها، در حالی که نیاز به حمایت سازمان یافته و پایدار دارد. پیامدهای این مطالعه شامل ملاحظات برای معلمان حامی در استفاده پایدار از فناوری های است که از استفاده از آن لذت می بردند و برای دانش آموزان مفید می دانستند.

پالاز^{۱۸} (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان بررسی تجربیات آموزش از راه دور معلمان مطالعات اجتماعی در طول دوره همه گیر کووید ۱۹: یک تحلیل پدیدارشناختی انجام داد. داده ها با استفاده از تحلیل محتوا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که مشکلات فناوری جایگاه مهمی در بین تجربیات معلمان دارد و مهمترین دلیل عدم دسترسی دانش آموزان به فعالیت های آموزش از راه دور پایین بودن سطح اجتماعی-اقتصادی آنان بوده است.

دوتایسک^{۱۹} (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان تجارب معلم و دانش آموز در کلاس های آنلاین در طول همه گیری COVID-19 در صربستان، بوسنی و هرزگوین و کرواسی در مارس ۲۰۲۰، انجام داد. در این مقاله می بینیم که چگونه این کشورها با تغییرات ناگهانی در تدریس مواجه شده اند و این تغییر چگونه دانش آموزان را تحت تاثیر قرار داده است. آموزش آنلاین نمی تواند صرفاً انتقال محتوای آنالوگ به دیجیتال باشد. رویکرد متفاوتی در اجرای آموزش آنگونه که مورد نیاز

¹⁷ Rice

¹⁸ Palaz

¹⁹ Dautbašić

و ارائه شده توسط رسانه دیجیتالی است مورد نیاز است، اما در عین حال حفظ اصول اولیه مدرس و برنامه درسی ضروری است. این یک فراخوان است، هم برای معلمان و هم برای دانش آموزان. از آنجایی که این یک مشکل رایج و جهانی است، امیدواریم که نتایج ارائه شده مفید باشد.

روش پژوهش

در پژوهش حاضر از رویکرد کیفی و راهبرد پدیدارشناسی توصیفی استفاده شده است که در آن دانش در درجه اول از طریق گردآوری داده‌های کلامی با مطالعه عمیق دیدگاه و تجارب زیسته مشارکت کنندگان در تحقیق فراهم و سپس با عرضه این داده‌ها آنها را به شیوه‌ای استقرایی و تحلیل می‌شوند

جامعه پژوهش، روش نمونه‌گیری و مشارکت کنندگان

در این پژوهش از روش هدفمند ملاک محور استفاده شده است. از اینرو افرادی باید مورد انتخاب قرار گیرند که دارای تجارب با ارزشی در خصوص پدیده مورد نظر باشند. مشارکت کنندگان در این پژوهش، معلمان شهرستان شوشتر هستند جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش نیز از روش تحلیل کلایزی^{۲۰} (۱۹۷۸) استفاده شد

یافته‌ها

استخراج مفاهیم، مقوله‌ها و تم‌های حاصل از مصاحبه با معلمان

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل تفسیری رویکرد مقایسه‌ی مداوم استرواس و کوربین استفاده شد. در این پژوهش جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به طور همزمان صورت گرفت. بر اساس این روش، بعد از اینکه هر مصاحبه انجام می‌شد، آن را از نوار ضبط شده به روی برگه‌ها ثبت شد و کدگذاری صورت گرفت. در گام اول از تحلیل اطلاعات که کدگذاری باز است ابتدا داده‌ها خط به خط خوانده و کدهای باز (که همان کلمات خود مشارکت کنندگان است) استخراج گردید. کدهایی اشتراک مفهومی داشتند در ذیل یک مقوله جای گرفتند و بدین ترتیب مقولات متعددی شکل گرفتند. فرآیند دست‌یابی به مقوله‌ها بدین شرح می‌باشد که نخستین مفاهیم بر اساس عبارات حاصل از بیانات خود مشارکت کنندگان کدگذاری و قالب‌بندی شدند در مرحله بعدی با شرح و بسط مفاهیم حاصل از گام نخست و ترکیب آنها مفاهیم انتزاعی‌تر حاصل شدند. بر اساس مفاهیمی که در این گام حاصل گردید مقوله‌های اولیه شکل گرفتند. در بخش اول از این فصل سعی بر آن است کلیه مقولات مستخرج از مصاحبه با معلمان به تفصیل ارائه گردد. در این بخش اطلاعات حاصل از مصاحبه با ۱۱ نفر از معلمان که شامل ۷۸ مفهوم است که تحت ۱۱ مقوله قرار گرفتند که در زیر به تفکیک ارائه می‌شوند:

می‌توان با کمی تفکر و تمرکز روش‌های مختلف و کم‌هزینه را انتخاب کرد، به عنوان مثال برای این برنامه یک لباس و مقداری زیور آلات روستایی را از جمعه بازار تهیه کردم که تا چند سال هم قابل استفاده است. به یکی از شاگردان هم که لباس محلی داشت از قبل گفته بودم که لباسش را در این روز بپوشد. یک سطل ماست و یک بسته نان هم صبح در مسیر مدرسه خریدم که در مجموع هزینه چندانی نداشت. همین تدریس را در برنامه شاد از دانش آموزان خواستم کسانی که لباس محلی داشتن بپوشند و به صورت فیلم کوتاه ارسال کنند.

هیچ وقت به دانش آموزانم به عنوان یک بچه نگاه نکردم. در واقع این‌ها وزیر، وکیل و مسئولان آینده این جامعه هستند و باید کاری کنیم که اگر روزی به جایی رسیدند، همه جامعه را در نظر بگیرند. از طرفی معتقدم باید ذهن آنها باز بماند و کلیشه ای نشود. تمام هنرمندان و نویسندگان و در مجموع انسان‌های موفق و خلاق کسانی هستند که به اصطلاح ذهنشان باز است و کلیشه‌ای نشده‌اند و به علاوه توانسته‌اند ارتباطشان را با دوران کودکی حفظ کنند. ولی ما گاهی با استفاده از روش‌های نادرست تربیتی و آموزشی خلاقیت ذاتی بچه‌ها را از بین می‌بریم؛ چیزی که دیگر به راحتی قابل اصلاح نیست. از نظر من با کمی فکر و ابتکار عمل در همه دروس می‌توان به این صورت کار کرد. مثلاً امسال برای آموزش محیط به شاگردانم از قبل از آن‌ها خواستم مقوایی را به صورت مستطیل شکل و یک قرقره روبان تهیه کردم و گفتم می‌خواهیم دورش را کادری با روبان بچسبانیم و وسط آن را نقاشی بکشیم. به همه گفتم اندازه دور آن را با روبان ببندید، به راحتی همه بدون اینکه حتی اسمی از محیط بیاورم و توضیحی در این باره بیاورم، فهمیدند که منظور از محیط چیست و باید چگونه محیط اشکالی که دارای اضلاع هندسی هستند را به دست بیاورند. یا برای درس مهره‌داران در علوم به هر یک از دانش آموزان گفتم چند استخوان تمیز غذاهایشان را آماده کنند و بعد به همراه استخوان‌هایی که تهیه کردند حیوان درست کردند که در ضمن این درس، بچه‌ها را به طور غیرمستقیم متوجه خلقت پیچیده انسان و حکمت و قدرت خداوند کردم. البته این برنامه‌ها فقط مختص درس‌ها نیست بلکه در مناسبت‌های گوناگون در سال با همفکری خود بچه‌ها برنامه‌هایی داریم؛ که در برنامه شاد به صورت فیلم و پخش زنده اجرا شد.

روش‌های تدریس همان روش‌هایی است که در کتاب‌های مختلف آمده شاید عاملی که توانسته تفاوت ایجاد کند، ایجاد یک ارتباط قوی است که دانش آموزان فقط برای جلب رضایت معلم و نوعی پاسخگویی به دلسوزی‌ها و زحمت‌های معلم، بیشتر و علاقمندانه تر به درس گوش می‌دهند. دانش آموزان انسان‌های بزرگ با روح‌های لطیف هستند که فقط سن و سال آن‌ها کم است. آن‌ها خیلی زود معنای محبت صادقانه و دلسوزی عاشقانه را می‌فهمند و در پی اثبات فهم خود هستند.

"از عوامل زمینه ساز خلاقیت بنده، ساده نمودن محتوا متناسب با سطح درک دانش آموزان بود.

"در زمینه روش تدریس همیشه سعی کرده‌ام که با توجه به تعداد جمعیت دانش آموزان، از بهترین روش‌ها استفاده کنم. در هر کلاسی دانش آموزان با سطوح خیلی خوب، خوب، متوسط و ضعیف وجود دارند که با بررسی پرونده تحصیلی آنها و همچنین در طی ماه اول تحصیلی آنها را شناسایی کرده و سعی‌ام بر این بوده است که ضمن چیش گروهی نیمکت‌ها، یک دانش آموز خیلی خوب را در کنار یک دانش آموز ضعیف یا متوسط، قرار بدهم که این دانش آموزان ضعیف و متوسط در کنار دانش آموزان خیلی خوب ارتقاء پیدا کنند و انگیزه بیشتری پیدا کنند؛ که در سال جاری همین گروه بندی با انتخاب سرگروه در برنامه شاد ایجاد کردم"

یکی از علل موفقیت بنده استفاده از روش و شیوه‌های مختلف ارزشیابی بود. من هر گونه پیشرفتی را تشویق می‌کردم و به جای ارزشیابی مستمر در دو یا سه جلسه در طول ترم، هر جلسه ارزشیابی داشتم، به این صورت که به هر پاسخ درست دانش آموزان در هر جلسه یک گلبرگ می‌دادم و در آخر کل گلبرگ‌ها به یک گل زیبا تبدیل می‌شد و دانش آموزان برای بدست آوردن گل زیبا در طول ترم با هم رقابت می‌کردند. این گلبرگ‌ها را در برنامه شاد با فرستادن تصویر این ارزشیابی در گروه درسی انگیزه را در دانش آموزان ایجاد می‌کردم"

جدول ۱ کلیه مقوله‌ها و مفاهیم استخراج شده باز از تجربیات معلمان در خلاقیت

مقوله ۱. مصاحبه اول

فعالیت به صورت لمسی
 علاقه به انجام پژوهش های جدید
 اکثریت پژوهش تکراری
 استفاده از پایگاه‌ها اطلاعاتی
 مواجهه با مسئله و پیدا کردن راه حل برای آن
 تمرکز بر روش های مختلف و کم هزینه
 جدید بودن روش های آموزشی
 نگاه به دانش آموزان به عنوان یک شخص مفید در آینده
 ایجاد ارتباط قوی با دانش آموز
 ساده نمودن محتوا متناسب با سطح درک دانش-آموزان
 پرهیز از محتوا های تکراری
 امکان بحث و نقد در خصوص موضوعات درسی در کلاس
 تسلط بر محتوای درسی
 بروز بودن اطلاعات
 کلیشه‌ای نبودن کلاس درس

۳
۴
۵

مقوله ۲. مصاحبه دوم

تازه بودن موضوعات مطرح شده در طرح درس ها و آموزش ها
 همفکری با دانش آموزان برای ارائه بهتر دروس
 چینه‌س گروهی دانش آموزان
 هراس نداشتن از عدم موفقیت در شیوه ی انتخابی
 روشهای مختلف ارزشیابی
 تشکیل تیم هایی از دانش آموزان ضعیف، متوسط و قوی در کنار یکدیگر
 حاکم بودن نشاط و شادابی در کلاس
 اجرای شیوه های تدریس کاربردی

۳
۴
۵

مقوله ۳. مصاحبه سوم

انجام پژوهشی ارزش آفرین در بین گروه‌های همکاران
 استفاده از طرح های تشویقی در کلاس (مثلا ستاره دادن به دانش آموزان در پایه های اول تا سوم ابتدایی)
 عدم استفاده از شیوه های سنتی کلاس داری
 تدریس هر موضوع با شیوه ی تدریس مختص به خودش
 استفاده از اشکال هندسی و یا داستان های تصویری برای یادگیری بهتر

مفاهیم

مقوله ۴. مصاحبه چهارم

استفاده از موقعیت ها برای یادگیری بهتر دانش آموزان

مفاهیم

داشتن روحیه انتقاد پذیری	
مهارت در پرسش و پاسخ از دانش آموزان با روشهای نوین	
توانایی لازم برای جلب توجه دانش آموزان	
گسترش مشارکت دانش آموزان در کلاس	
یادگیری همسال به همسال	
مقاله ۵. مصاحبه پنجم	
تدریس سواد پژوهی	مفاهیم
مهارت در اقدام پژوهی	
ایجاد ارتباط بین علائق معلم و تدریسرا	
ایجاد طرح های جدید با همکاری پایه های بالاتر	
باور ها و ارزش اخلاقی	
مقاله ۶. مصاحبه ششم	
شناسایی فرهنگ مردم منطقه	مفاهیم
شناسایی نقاط قوت و ضعف تک تک دانش آموزان	
ارائه یک نمایش کوتاه	
لزوم توجه به محتوا با نیاز دانش آموزان	
همسان سازی محتوا متناسب با سطح درک دانش آموزان مناطق	
مقاله ۷. مصاحبه هفتم	
کاربردی نمودن مطالب درسی و تطابق آن با زندگی واقعی دانش آموزان	مفاهیم
ارائه مطالب از طریق بازی	
انگیزه دادن به دانش آموزان برای یادگیری دانش	
استفاده از بازی های محلی برای تدریس	
یاد دادن قوانین اجتماعی بوسیله بازی	
ایجاد خود مداری در دانش آموزان روستایی	
تقویت قدرت بیان و پرسش و پاسخ در دانش آموزان روستایی	
مقاله ۸. مصاحبه هشتم	
مشارکت با همکاران	مفاهیم
ایجاد شیوه های جدید در تدریس	
ارائه موضوعات درسی به صورت گروهی و مشارکتی	
آگاهی و اطلاعات از شیوه های نوظهور	
تشکیل جلسات مشارکتی با معلمان	
توجه به تفاوت های فردی و منحصر به فرد بودن تک تک دانش آموزان	
تشویق خلاقیت دانش آموزان	
مقاله ۹. مصاحبه نهم	

<p>مراحل روش تحقیق علمی و تحلیل و جستجو منابع دادن آزادی عمل به دانش آموزان در کلاس درس پرورش انگیزه های فردی دانش آموزان توجه به زمینه های فردی، گروهی و جمعی دانش آموزان ایجاد فضای کلاسی شاد همکاری دانش آموزان در کلاس درس استفاده از فرهنگ منطقه در تدریس برای توجه دانش آموزان</p>	
مقوله ۱۰. مصاحبه دهم	
<p>شناخت خصوصیات دانش آموزان تقویت حس مسئولیت پذیری دانش آموزان استفاده از وسایل کمک آموزشی در جریان تدریس استفاده از اردوهای تفریحی در زمینه تدریس صبور بودن در برابر دانش آموزان آرامش و پشتکار معلم در برابر دانش آموزان</p>	
مقوله ۱۱. مصاحبه یازدهم	
<p>روابط صمیمانه، دوستانه و صادقانه بین معلم و شاگرد استفاده از روش های خلاقانه انگیزش دادن دانش آموزان در تدریس استفاده از یادگیری مشارکتی در دانش آموزان ایجاد جو صمیمی در کلاس درس ایجاد محیط آرام در کلاس برای بیان نظرات دانش آموزان درک شرایط دانش آموزان و صبوری بر یاد گرفتن دروس</p>	

چنان که ملاحظه می شود این مقوله ها از یکدیگر متمایز و بدیع می باشند. از لحاظ قرابت معنایی شاید برخی از آن ها مشابه و تکراری به نظر برسند اما با توجه به طرز بیان و ارائه و ذهنیت وی نسبت بدان مسئله موجب گردیده که در مقوله های جداگانه مورد بررسی قرار گیرند؛ همچنین به نظر می رسد برخی از مقوله ها مانند صرف زمان و زمان بندی در انتخاب موضوع پژوهش باهم همپوشانی دارند در صورتی که آن ها به عنوان زیر مقوله های یکدیگر مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرند. در گام بعدی تلاش گردید مقوله های مشابه و مقارن در تم های اصلی جای گیرند بر اساس اشتراک مفهومی که مقولات با یکدیگر داشتند، تم ها، به شکل مفاهیم انتزاعی تری استخراج شدند. پس از تهیه و تنظیم جدول مفاهیم و مقولات اولیه به عنوان گام نخست تحلیل کیفی اطلاعات حاصل از انجام مصاحبه، برای تکمیل این فرآیند، مفاهیم حاصله در سطح بالاتر و تجربیدی تر جهت دستیابی به تم های اصلی، گروه بندی شدند؛ بنابراین بار دیگر با استفاده از مقایسه مداوم هر مقوله با مقولات قبل یا بعد از خود یا با همه مقوله های موجود تلاش گردید تا تم های اصلی استخراج شوند. پس از مقایسه مقولات گروه بندی شده، مقولات مرتبط با یکدیگر در یک تم کلی دسته بندی شدند و بر اساس عناوین موجود در نظریه های مرتبط یا مفاهیم برخاسته از ادبیات تحقیق، عناوین کلی برای این تم ها در نظر گرفته شد. در مرحله بعد با

توجه به انبوه مقولات مستخرج از مصاحبه‌ها تلاش گردید تا مقولات مشابه در ذیل یک تم اصلی جای گیرند که در این گام ۸ تم اصلی از مصاحبه با معلمان پدیدار گردید.

جدول ۲ تم‌های اصلی استخراج شده از معلمان

تم ۱. عوامل فردی
تجربه و تحصیلات معلمان
علاقه و انگیزه
وجدان کاری
بروز بودن اطلاعات معلم
ساده سازی محتوا
تسلط بر محتوا
تم ۲. عوامل فرهنگی
شناسایی با فرهنگ منطقه
استفاده از اردوهای فرهنگی برای دانش آموزان (در برنامه شاد برگزاری اردوهای مجازی)
ربط دادن مطالب به دنیای واقعی در روستا
استفاده از بازی های محلی برای تدریس
تم ۳. عوامل محیطی
استفاده از گروههای همسال همسال
ایجاد جو کلاسی آرام و صمیمانه
استفاده از وسایل کمک آموزشی
تم ۴. عوامل انگیزشی
انگیزش دادن دانش آموزان در تدریس
ایجاد خود مداری در دانش آموزان روستایی
تشویق خلاقیت دانش آموزان
تقویت قدرت بیان و پرسش و پاسخ در دانش آموزان روستایی

نتیجه گیری و بحث

مربیان و معلمان اثربخش اغلب طبیعتی خلاق دارند. با این وجود ارزیابی معلمان خلاق چیزی است که کمتر در ادبیات مربوط به خلاقیت به چشم می‌خورد. در حقیقت در آموزش و پرورش اطلاعات اندکی راجع به تجارب و تلاشهای معلمان خلاق وجود دارد. این در حالی است که مطالعه ویژگی -های معلمان خلاق هم از نظر تربیتی و هم از نظر روانشناختی ارزشمند و دارای منافی است. به باور ایوب و همکارانش چنین پژوهش‌هایی می‌توانند به توصیف روشهای بهبود خلاقیت و تقویت تجارب تدریس معلمان و همچنین افزایش درک ما از خلاقیت-های اجتماعی و میان فردی و

بروز رفتار خلاقه در کارهای روزمره افراد بینجامد. به هر حال این مطالعه با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر خلاقیت در تدریس معلمان در مناطق روستایی انجام و تلاش شد تا با تحلیل تجربه زیسته معلمان خلاق این زمینه-ها و عوامل شناسایی و برجسته گردند. نتایج برگرفته از پژوهش مؤید آن بود که در فرایند تدریس خلاق مجموعه-ای از بسترها و عوامل نقش دارند که به طور کلی می توان آنها را در دسته از عوامل فردی، فرهنگی و اداری دسته بندی کرد که ذیلاً مورد بحث و تفسیر قرار می گیرند.

طبق یافته های بدست آمده از افراد مورد مطالعه، می توان عوامل فردی مؤثر بر خلاقیت را در سه عامل "تجربه و تحصیلات فرد"، "علاقه و انگیزه" و "وجدان کاری" تجسم کرد. معلمان با تحصیلات و تجربه بالا از توانایی-های مانند، تسلط بر محتوا و روشهای مختلف تدریس، ارزشیابی، توانایی کنترل کلاس، مدیریت زمان و همچنین آشنا با روند اقدام پژوهی برخوردارند که زمینه خلاقیت و نوآوری آنها را در هنگام برخورد با چالش-های و شرایط ویژه تدریس در مدارس روستایی فراهم می کند. از این رو یافته ها نشان می دهد خلاقیت معلمان روستایی به مخزن غنی از دانش که طی سالها تجربه و تحصیل کسب نموده اند، بستگی دارد. یافته-های پژوهش با نتایج بدست آمده در پژوهش محمد نژاد و همکاران (۲۰۱۱) که نشان دادند سواد پژوهشی معلمان در ابتکار عمل آنها و کیفیت آموزش علوم نقش مؤثری و بسزایی دارد، همپوشی و همخوانی دارد. همچنین با پژوهش رایلی و همکاران (۲۰۱۱) که نشان دادند تفاوت معلمان خلاق کانادایی با همتایان بریتانیایی خود در این است که معلمان خلاق کانادایی دارای دانش فردی هستند و در تدریس خود آن را به کار می گیرند، همپوشانی دارد.

نتایج پژوهش حاضر عوامل فرهنگی مؤثر بر خلاقیت را به دو دسته کلی تقسیم کرده که هر کدام از آنها به مولفه-های جزئی-تری تقسیم می-شوند در این میان "توجه به تعارض محتوا با فرهنگ دانش آموزان" و "توجه به محدودیت-های فرهنگی مناطق محروم" از اهمیت بالایی برخوردارند. در این ارتباط نتایج حاصل نشان می-دهد که در نظام آموزش متمرکز بدون توجه به تفاوت منابع و امکانات، نیاز-های فرهنگی و زبان مادری مناطق مختلف به تدوین برنامه آموزشی غیر واقع بینانه و نامناسب می پردازند؛ و این باعث تردید و بی-انگیزگی دانش-آموزان نسبت به یادگیری و کلاس درس می-شود؛ اما معلمان خلاق روستایی با توجه به تعارض برخی از برنامه آموزشی با فرهنگ مناطق مختلف به کاربردی نمودن مطالب و همسان سازی محتوا متناسب با سطح درک و فهم دانش-آموزان مناطق مختلف پرداخته-اند و این یکی از عوامل زمینه ساز خلاقیت معلمان روستایی بود. نتیجه پژوهش حاضر با نتایج تحقیق هنریکسن و میسرا (2013) که نشان دادند ربط دادن مطالب درس به دنیایی واقعی زمینه خلاقیت معلمان را فراهم می-کند و همخوانی و همپوشانی دارد.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که کمبود امکانات به عنوان عامل مؤثری بر خلاقیت معلمان باعث شده تا معلمان با تلاش بیشتر برای کارایی و اثربخشی در تدریس و استفاده بهینه از حداقل امکانات به روش و شیوه-های جدیدی که بر اساس دو هدف قبلی پژوهش، یعنی عوامل فردی و فرهنگی که به نوعی در تکامل با هم هستند، در تدریس برسند. نتایج پژوهش همچنین نشان داد که محرک-های اداری و محیطی که در خلاقیت معلمان تاثیر گذار هستند عبارتند از: مدیر مدرسه، همکاران و والدین. مدیر مدرسه با حمایت، پشتیبانی و تشویق معلمان خلاق و همچنین مشارکت در زمینه اجرا و کاربرد ایده-های جدید در زمینه تدریس و یادگیری بر خلاقیت معلمان نقش مؤثر و به سزایی دارد.

منابع و مأخذ

- باقری دوست، زهره (۱۴۰۰). چالش‌ها و مشکلات آموزش مجازی در دوران همه‌گیری ویروس کرونا. مجله: مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی» پاییز ۱۴۰۰- شماره ۶۴ (۱۳ صفحه - از ۲۵۹ تا ۲۷۱).
- بنیسی، پریناز (۱۴۰۱). فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا. مجله: رویکردی نو در علوم تربیتی» تابستان ۱۴۰۱ - شماره ۱۲ (۱۲ صفحه - از ۱۱۶ تا ۱۲۷).
- حاجی زاده، انور (۱۴۰۰). تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا: رهیافت توسعه آموزش مجازی در پسا کرونا. مجله: تدریس پژوهی» بهار ۱۴۰۰ - شماره ۲۳ (رتبه علمی-پژوهشی/31) ISC صفحه - از ۱۷۴ تا ۲۰۴).
- رهر کرباسدهی فاطمه، رهر کرباسدهی ابراهیم. آموزش مجازی دانش‌آموزان طی همه‌گیری کرونا ویروس ۲۰۱۹: معضلات و راهکارها. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد. ۱۴۰۰؛ ۱۶ (۳): ۲۲۴-۲۲۵.
- Abraham, A. (2016). Gender and creativity: an overview of psychological and neuroscientific literature. *Brain Imaging and Behavior*, 10 (2), 609-618.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*. The Macmillan Company.
- Gibson, R. (2010). The art of creative teaching: implications for higher education. *Teaching in Higher Education*, 15 (5), 607-613.
- Gozen, G. (2017). Being Creative for Teaching Creativity: Teachers' and Instructors' Self-Assessments Regarding Creativity. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 50 (2), 225-253.
- Henriksen, D., and Mishra, P. (2013). Learning from creative teachers. *Educational Leadership*, 70 (5), 1-4.
- Mohebiamin, S., Jafari Suni, H., Saeedy Rezvani, M., and Amin Yazdi, A. (2013). Creative Teaching in Mashhad University of Medical Sciences: Students' Viewpoints in School of Nursing and Midwifery. *Iranian Journal of Medical Education*, 13(6), 509-518.
- McLogghlin, C., and Lee, M. J. W. (8888). The three p's of pedagogy for the networked society: personalization, participation, and productivity. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20 (1), 10-27.
- Morris, S. S., Snell, S. A., and Wright, P. M. (2006). A resource-based view of international human resources: Toward a framework of integrative and creative capabilities. Ithaca, NY: Cornell University, School of Industrial and Labor Relations, Center for Advanced Human Resource Studies.
- Palaniappan, A. K. (2009). Creative teaching and its assessment. Paper presented at the 12th UNESCO-APEID International Conference with the theme "Quality Innovations for Teaching and Learning" on 44 -26 March 2009 held at Impact Exhibition and Convention Center, Bangkok, Thailand.
- Robinson, K. (2006). How schools kill creativity (online video). TED Conference 2006. Monterey, Calif. www.ted.com/talks/ken_robinson_says_scholos_kill_creativity (Accessed 15 February 2019).
- Reilly, R. C., Lilly, F., Bramwell, G., and Kronish, N. (2011). A synthesis of research concerning creative teachers in a Canadian context. *Teaching and Teacher Education*, 27 (3), 533-542
- Rejskind, F. G. (2000). TAG Teachers: Only the creative need apply. *ROEPER REVIEW*, 22 (3), 153-157.

- Saavedra, A., and Opfer, V. (2012). *Teaching and Learning 21st Century Skills: Lessons from the Learning Sciences*. New York: Asia Society.
- Scott, C. L. (2015). *The Futures of Learning 3: What Kind of Pedagogies for the 21st Century?* Paris: UNESCO.
- Sawyer, R. K. (2006). Educating for innovation. *Thinking Skills and Creativity*, 1, 41-48.
- Samkhanian, M. B. (2005). *Creativity and Innovation in Educational Organization*. Tehran: Resanehe Takhasosi Publications.

